

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem zemenišču (Knabenseminar). — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopis se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če so natisne onkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Glas preobloženega kmeta.

(Odprto pismo okrajnemu odboru ptujskemu in okrajnemu šolskemu svetu).

Došel nam je iz ptujskega okraja dopis. Ker je njegov zadržaj imeniten in ker utegnejo drugod tudi jednake razmere in jednake pritožbe biti, zato ga objavimo na prvem mestu našega tednika. Glasi se tako-le:

Odkar imamo novi okrajni zastop, se že to in ono na boljše obračati začinja, pa še se itak marsikaj gnjilega nahaja. Prav dobro vem, ka se zastarela bolezen ne more koj na mah zvrčiti, tudi pokvarjeno vino se ne da v par dneh popraviti, sčasom pa le gre, če se prav spozna, v čem je pogreška, in se potem pravo vračilo upotrebi. Pa naj v kratkem rečem, kaj nameravam povedati. Vsi vemo, ka se iz okrajne blagajnice na šole in ceste največ denarjev potrosi. Kaj se šol tiče, nadajamo se, in prosimo novoizvoljeni okrajni šolski svet, v kterega popolno zaupanje imamo, naj nas za božjo voljo ne sili tako, kakor prejšnji, nemškutarski, zdaj, v teh strašno slabih časih, novih šol staviti. K čemu so v obče take velikanske zidance? Ena soba naj bi se dodala, kder je res potrebno. Saj smo se mi v prejšnjih ne tako štimanih šolskih hramih, hvala Bogu, tudi nekaj naučili, pa bi še se kam več, ko bi se ne bila nam nerazumljiva nemščina silama, in se ve da brez vsega uspeha, po plečah in za kečko, v glavo vbijala, in se tako mnogo dragega časa zgubilo. Pa o tem naj drugi pišejo, ali pa tudi ne, saj vsak, kdor nima slame in sena v glavi namesto možganov, sam vé in lahko uvidi, kako bedasto je, deco trpinčiti s tujim jezikom poprej, ko se v materinščini brati, pisati in računati popolnem ne navadijo, in krščanskega nauka ne naučijo. Toliko zaradi šol; zavoljo cest pa za zdaj samo pitam: kako to pride, ka ima stavljene mostov, popravek in navažanje cest, lekič v celem okraji, tisti Vojsk, ki, kakor v „Gospodarji“ beremo, vedno proti našim glasuje, ali sam rad, ali pa, ker ga pre ima bogati Kaiser pretesno za

vojki, pa mu pre more plesati, kakor mu ta zažveгла; mi kmeti pa, ki bi zdaj, ko nimamo več tako silnega dela, tudi radi kakšen groš si zaslužili, moramo ga gledati, kako se „po mesarskem“ mimo nas vozi. Zato se mi zdi, ka bi bolje bilo, če bi se taki podvzetki na manjše kose delili, in večim poverili ne samo kakim trem, štirem v celem velikem okraji v roke dali; kajti mi kmeti bi tako delo v svojih občinah tudi radi prevzeli in bi reč bar tudi tako zvesto, če ne morebiti bolje in ceneje, dovršili kakor imenovani „Hotelar“. To dvoje hotel sem povedati in zapitati: na čem smo s okrajno hranilnico, na kojoj tako težko čakamo?

M. M., kmet.

Gospodarske stvari.

Splošni nauki gospodarski.

II. 5. Ne kvartaj! Ta nauk je tudi potreben, da bi se varovali pred to zelo škodljivo strastjo tistih, kateri se še ne pečajo z igro, a katere bi to morebiti mikati utegnulo, „Z igro še nobeden obogatil ni“, je stara resnica; mnogo nevednih igralcev, posebno pa kmetov, izgubilo je v igri vse imetje. Zvlasti pa odsvetujemo najto-plejše, naj se kmet ne podaja v igro z izurjenimi igralci po mestih, kateri so med seboj pogovorjeni in oskubijo kmeta, ki se jim pridruži, navadno do čistega. Po novinah se mnogokrat bère o takih žalostnih prigodbah.

6. Ne stavi v loterijo! Utegnil bi v loterijo znositi mnogo, mnogo denarja ali nazaj dobiti nikoli nič. Ako hočeš staviti ves svoj up na loterijsko srečo, popolnem si zgrešil pot do sreče — in uže v nesreči in nezadovoljnosti tičiš.

7. Ne kratkočasi se z gosposkimi zabavami! Tudi kmet naj si časih ob nedeljah in praznikih malo od tedenskega truda oddahne, tudi on naj si privoščí kratkočasenja; toda zabave njegove naj bodo njegovemu stanu primerne in ne drage. Dragi in škodljivi kratkočasenji stá neizmerno pitje in igra, a tudi lov. Lov nikakor

za kmeta ni. Če bi uže samo ob nedeljah puško v roko jemal, kar pa ne pristoji kristijan, ne bi še toliko oporekali; toda lov se preminja v strast, in lovec-kmet bi utegnil svoje delo tudi v tednu zanemarjati. Lov je pa silno draga reč, to vedo lovci in nelovci ali kmet denarja za druge reči boljše potrebuje, kakor za smodnik.

8. Ne porabi pri hiši, kar lehkko prodaj in česar pri domu silno ne potrebuješ! Nastali so za kmeta zaradi velikih davkov, slabih letin in male vrednosti pridelkov tako slabi časi, da mora strašno paziti, kje kakošen krajcar vlovi, da plačuje davek, da si kupuje obleke, soli in družega, kar mora biti. Zato Ti svetujemo, prodajaj živad, kokoši, gosi, purane; za ta živež Ti plača meščan lepe novce; Ti moraš v sedanjih slabih časih z drugim, slabšim živežem tudi v praznikih zadovoljen biti. Poznam kraje, kjer kmet nikoli kuretine doma ne sné, kjer morebiti gospodinja na leto 20 jajec doma ne porabi. Taki kmetje pa tudi boljše shajajo, kakor tisti, kateri s purani doma gosté. Pri zabeli, maslu, slani (špehu), mleku, se lahko mnogo prigospodinji; in to so kmetski pridelki, kateri imajo vedno svojo ceno, glej zatorej, da te pridelke v denar spravljáš. Takisto veljá tudi o drugih pridelkih, katerih imaš nad domačo potrebo.

9. Ne pij in ne jej na medvedovo kožo! Basen o lovcih, ki sta jedla in pila pri krčmarji na račun medveda, katerega sta še le mislila vstreliti, pa ga nista, dovolj je znana, da bi jo ponavljali. In vendar je toliko kmetov, ki takisto delajo. Ni še vinograd ozelenel, je uže vino prodano; ni še pšenica vsejana, je uže dobil nekaj na račun pridelka; krava še ni se otelila, in vendar na ta račun neprevidni kmetič pije pri mesarji-krčmarji. Kolika neprevidnost in zapravljivost je to? Je-li veš, da bode dobra letina za vino, za pšenico? Je-li si gotov srečnega poroda pri kravi in zdravega teleta?!

Domača apoteka ali lekarnica.

Vsako gospodinjstvo potrebuje majhne lekarnice (apoteke); kajti za vsako malo bolehnost ali vnanje poškodovanje še ni vredno takoj po zdravniku ali zdravil pošiljati; tudi jih povsod ni moči hitro dobiti. Gospodinja pa mora tudi vedeti, čemu so razna zdravila koristna, in kako jih treba pripravljati.

Privrženci homeopatije si morejo uže gotovih malih homeopatičnih lekarnic naročiti; drugi pa, ki bolje alopaticno čislajo, morajo sami sestaviti si ter pripravljenih imeti teh le zdravil: 1. Slezov čaj (eibišté) proti kašlju. 2. Bezgovo ali lipovo cvetje proti prehladu; treba ga kuhanega piti, in zatem v toplo posteljo leči. 3. Kamilični čaj pospešuje in olajša bluvanje. 4. Grižne rože (svedrec); pije se na tešče, če je želodec bolan. 5. Sirotica (viola tricolor) čisti krv. 6. Hoffmannove kaplje proti čutniškej omotici, omedlevici, maternici, želod-

čnemu krču in koliki. Vzame se ena ali dve kaplji na sladkorji ali z vodo.

7. Melisovec proti krčevitej slabosti čutnic, pri napadu mrtuda, proti omedlevici, šumenju po ušesih, glavo- in zoboboli. Melisovca ali v sé dihamo, ali z vodo pijemo, pa tudi mazanje z njim hitro pomaga. 8. Mincelteljni in gomezeči prah proti gorečici ali zgagi. 9. Grenka ali angleška sol je dobro čistilo. Otrokom zadostuje mala žličica v 1 decilitru vode. 10. Magnezija odstranjuje želodčno kislino pri otrocih; tudi je čistilo. Proti krči v zobeh pri otrocih je izvrstno sredstvo. Baš tako pomaga proti gorečici, želodčnemu krču in koliki in maternici je dobro sredstvo, ako se ga 5 do 6 kapljic v ječmenovem ali rajževem sluzi vzame. 12. Mandlji za mandljevo mleko proti pritoku in bljuvanju krvi; poprek je dobro hladilo, vendar ga ni smeti premočnega piti. 13. Boljše hladilo nego mandljevo mleko je limonada; treba tedaj v gospodinjstvu zmiraj tudi nekaj limon imeti. 14. Kolinska voda (Kölnischwasser) za vdihanje v omedlevici; tudi ocet ali kis je proti omedlevici. 15. Testo iz gorušične moke se devlje na podplate, ali meča, ako v glavo krv močno silí. 16. Selzenevec (Malva rotundifolia) za kopelji pri vnanjem poškodovanji. 17. Goullardska voda pri vnanjih oteklinah. 18. Črvivec ali árnik pri otiskah, zvinjenji, ranah. Prilije se mrzlej vodi za vlažne zaveze. 19. Muškatovo hladilo (balzam) proti krču, koliki in bramorjem pri otrocih je baje močno zdravilo, če se z njim maže. 20. Kafra, razpuščena v olji je mazilo proti počasnemu revmatizmu. 21. Francosko žganje, nasičeno z morsko soljo, je tudi proti revmatičnemu bolenju; prav tako olje iz jelovih češarkov. 22. Kis iz španskih muh. Platnena krpica, namočena v njem, dene se n. pr. pri zoboboli za ušesi, pri želodčnem krču na želodec. 23. Diaculum (obliž ali „flašter“). 24. Angleški obliž za majhne rane, da ne more do njih zrak ali prah. 25. Laško olje.

Perutninstvo.

III. Hrane dajati perutni je najbolje zjutraj na dvorišči in zvečer v njenih hlevih in kobačah. Na dvorišči perutnini jesti davati kaže za tega voljo, ker ima gospodar ali gospodinja priliko vso živad poznati in potem takem staro od mladega, slabo od dobrega odbirati in odpravljati.

Perutnini se naj daje dobro in popolno zrnje, ne pa zuna in pleve. Za 50 kokoši z nekaterimi purani in 30 golobi vred je na den zadosti, če jim se vrže 3 litre ječmena in 1 liter kuhanega krompirja zjutraj in zvečer, če si živali po dne zamorejo kaj živeža same nabrati.

Svetovati je perutnini časih položiti jajčevega luščinja in stolčenih kostij. Snažnega peska in frišne vode pa ne sme nikoli manjkati.

Nekatere rastline so perutnini škodljive, pravi strap. Britki mandeljni so perutnini tako nevarni, da vsakšna žival pogine, ako jih kaj v golžun

dobi. Goskam škoduje peteržilj in makova rastlina, recam cukrer, puranom trolbelika in naprstek.

Kedar hočemo perutino pitati ali debeliti, moramo odbrati primerno hrano. Takšne dobro hranivne reči so: 1) ječmen in kuhan krompir, 2) orehi in olje; orehi se na olji kuhajo in potem živalim v golžune pšejo; 3) grah. Tega se dene namakat v soljeno vodo, kolikor ga je za 2 dni treba in v golžun tlačiti. Prvi grab mora pa žival prebaviti, preden se mu novega gre tlačiti. Tudi jih kaže v temi zaprete imeti in za dosta piti skrabeti; 4) ajdina moka in mleko. Živali se zaprejo v kobače in v temo denejo. Vsaki den se jim v golžune vtlačijo po 4krat cmokov narejenih iz ajdine moke in mleka. Pri krmljenji se naj sveti in vse delo opravi v 1/4 ure in ostala hrana odnese. Živali naj ves drugi čas mirno spijo in prebavljajo. 5) Ophano proso pomešano z ječmenom moko, nekaj putra in vode. Za piti se daje kislo mleko s cukrom pomešano!

Posilno zavarovanje proti ognju, govejej kugi, toči priporočujejo neprenohoma nekateri listi. Nam se takšna sila nič prav neče prikupiti. Več ko ima človek zavarovanščine, tem huje ga stiska za suhe denarje; itak veliki davki so pomnoženi. Reč se naj toraj vestno in mnogovrstno premišljuje, preden se odloči za eno ali drugo.

Sejmi na Štajerskem. 19. nov. sv. Jurij na Pesnici, Podšreda, Ljubno, Ruše, Poljskava zgoranja, Slov. Gradec, 20. nov. Gomilice, 21. nov. Arvež, sv. Jurij na Ščavnici, sv. Jurij pod Taborom, Svetina, 22. nov. Arnož, 24. nov. sv. Marjeta na Pesnici, 25. nov. Loče, Kaniža, Ptuj, 28. nov. Šoštanj.

Sejmi na Koroškem. 24. nov. Drauburg zgornji, 25. nov. Gmind, Grajfenburg, 30. nov. Gradišče, sv. Andraž.

Dopisi.

Iz slovenograškega okraja. (Ponemčevalnica.) Nemci pač dobro vejo, zakaj nam Slovencem tako trdovratno nemški jezik v šole usiljujejo. Kajti stokrat skušena resnica je, da se otrokom z nemščino vcepi v glavo in srce tudi zaljubljenost v vse, kar je nemškega, nasproti pa preziranje, če ne zaničevanje lastnega maternega jezika. Tako na pr. so bili v teh pohorskih krajih, vzlasti tri šole pred kakimi 30letmi na glasu zavoljo uspešnega ponemčevanja, v Marenberg-u, v Šmartnu pri Slov. Gradci in pa v Vitanji. Vsi trije učitelji so bili trdi Nemci, in nobeden ni znal slovenskega jezika! In kaj vidimo zdaj tam? Gledé Marenberga vsi pravijo, ki dotične razmere poznajo, da je zlasti tistega učitelja „zasluga“, da je zdaj v tistem kraju vse nemško in nemškutarsko. V Vitanji, posebno pa v Šmartnu, pa še tudi sedaj slovensko mišljenje prav koreninopognati ne more.

Enaka sejavnica nemške kulture je bila, in je še — zdaj edina v tem okraji — velika četirirazredna nemška šola v Slov. Gradci, katero obiskuje nad 300 otrok. Učni jezik je tam od 2. razreda naprej nemški, da si je izmed otrok večja polovica, katera nemški ne zna! Ne krivim pa s tem tamošnjih učiteljev; oni se morajo držati učnega načrta in g. Baumgartner bo že skrbel za to, da se točno izpelje. Zavoljo mestnih otrok, katerih je nekaj nad 100, morajo se vsi drugi otroci skoraj vseh predmetov učiti v nemškem jeziku! To je vendar očitna krivica, katera se godi trem, v Slovengradec v šolanim občinam (Staritrg, Lehen in Vrhe), ki si pa ne morejo pomagati, ker so v krajnem šolskem svetu meščanom nasproti v manjšini. Ta krajni šolski svet Sl. graški šteje namreč 9 udov, 1 duhovnika (pa že pet let ni bilo nobenega zraven), 1 učitelja, 1 kr. šol. nadzornika in pa 6 od občin in Slov. graškega mesta voljenih zastopnikov. Kaka krivica se zopet tukaj kmečkim občinam godi, vidi se iz tega, da na pr. Starotrška občina, ki ima po zadnjem štetju 614 duš, in je vsa všolana v Slov. Gradec, voli samo jednega zastopnika v krajni šolski svet, Slov. graško mestice pa, ki ne premore čisto tisuč prebivalcev, pa sme tri zastopnike voliti! Kje je tu enakopravnost? Znano je, da po šolski postavi (9. febr. 1869) deželni šolski svet v Gradci razsodi, koliko da ima vsaktera občina zastopnikov za okrajni šolski svet voliti. kmečki, slovenski in konservativni živelj, mora biti proti meščanskemu, nemškemu in liberalnemu!

Od novega narodnega okr. šol. sveta pa se nadejamo, da bo vse moči napel, da se vsem tem nedostatnostim enkrat že konec stori. Najboljše bi se vé bilo — že iz pedagogičnih ozirov — posebno pa še za kmečke in slovenske koristi, da se slovenske občine izšolajo iz Slov. Gradca, in se za iste tri občine naredi zvanaj mesta ena velika slovenska šola. Naj bi si potem Slov. gradčani za-sé osnovali šolo, kakoršno si najboljše nemško želé, da bi nam le naših slovenskih otrok več ne ponemčevali!

Iz Središča. (Modrinjakova svečanost. Dalje.) Razun že omenjenih, Modrinjaku prirojenih lepih lastnosti, bil je on lep pesniški talent. — Stanko Vraz jegove pesni neizmerno hvali rekoč: „da su žeženo zlato, pravi urez poezije slavjanske. — Iz njih zbori pravi, čisti um slavjanski glasom domorodnim.“ — Modrinjak je bil gledé zadržaja pesni sploh samostalen, in njegovih proizvodov veje većinomoma narodni dub. — Jezik mu je izvzemši nekoliko nemških in magjarskih besed čist, krepek in jednat; se ve da rabi Središko narečje pomešano s kajkovsko hrvaščino. Uzrok da se Modrinjak, imajoč lep pesniški talent, ni v pesništvu popel na višjo stopinjo je, da je on zlagal pesni v naglici, in ni imel namena, jih razglasiti po širokej domovini; zlagal jih je pri